

Σεβασμιώτατε Πάτερ & Δέσποτα,

Σεβαστοί Πατέρες,

Εὐσεβές ἐκκλησίασμα,

Ἡ ἀγία μας Ἐκκλησία ἐορτάζει καί πανηγυρίζει σήμερα, δεύτερη Κυριακή τῶν Νηστειῶν, τή μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ Θαυματουργοῦ.

Στή φράση αὐτή, τήν τόσο λιτή ἀλλά καί τόσο περιεκτική, δέν ὑπάρχει τίποτα τό περιττό. Κάθε μία λέξη, ἀπό αὐτές πού συγκροτοῦν τόν τρόπο τῆς μνημόνευσης τοῦ ἀγίου, ἀνταποκρίνεται σέ ἀληθινά πράγματα. Αὐτό τό ὑπογραμμίζουμε γιατί εἶναι σύνηθες σήμερα πολλοί νά λένε πολλά ἀλλά οἱ λέξεις τους νά εἶναι γυμνά ὀνόματα, πού σημαίνει: λέξεις ἄνευ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου, δίχως νά ἔχουν ἀντίκρουσμα στά πράγματα καί τήν ἀλήθεια.

Ἀντίθετα στήν ἐκκλησιαστική παράδοση ὁ ἀγώνας ὁ θεολογικός ἦταν πάντοτε περί τῶν πραγμάτων καί ὄχι περί τῶν ὀνομάτων, δηλαδή τῶν λέξεων πού θά χρησιμοποιοῦνταν γιά νά διατυπωθεῖ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων. Καί τοῦτο εὐλόγα, γιατί τά πράγματα ἀπό μόνα τους ἔδιναν μιά μαρτυρία ἀλήθειας, πού ξεπερνοῦσε τή δύναμη τῶν λόγων (ἄς θυμηθοῦμε καί τό σχετικό τροπᾶριο: <<Κανόνα πίστεως,...ἀνέδειξέ σε τῆ ποιίμνη σου ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια>>, δηλαδή ἀνδεικνύει ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια τῶν παραγμάτων καί ὄχι οἱ σοφιστεῖες).

Τό πῶς, ὁ τρόπος, λοιπόν, πού μνημονεύει ἡ Ἐκκλησία τόν Γρηγόριο Παλαμᾶ μᾶς διαμηνύει τό ποιός ἦταν και ποιός εἶναι αὐτός ὁ ἄνθρωπος, και, παράλληλα, μᾶς διαδηλώνει τά νήματα πού ὑφαίνουν τή μοναδική προσωπικότητά του. Ὅλοι ἐμεῖς πού μέ εὐλάβεια τόν τιμοῦμε, φρονοῦμε

ὅτι ἀξίζει νά προσέξουμε ιδιαίτερα κάποιες πτυχές τῆς ζωῆς του, τίς ὁποῖες θά προσπαθήσουμε νά ἀναδείξουμε στήν ἀγάπη σας, ὄχι μέ τή μορφή μιᾶς ἀναλυτικῆς βιογραφίας ἀλλά μιᾶς σκιτσογραφίας πού ἐπιμένει σέ ἀδρές ἀλλά καίριες γραμμές τῆς προσωπικότητάς του.

Σέ κάθε σπουδαία ἀγιασμένη προσωπικότητα ἐντοπίζεται ἕνα σύνολο παραγόντων, οἱ ὁποῖοι τήν διαμορφώνουν καί τήν χαρακτηρίζουν. Αὐτοί τρόπον τινά συστήνουν τόν κύκλο τῆς πνευματικῆς του τροφοδοσίας. Στόν κύκλο ζωῆς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου μέ σαφήνεια ξεχωρίζουν (α) ἡ οἰκογένεια, (β) οἱ κατά κόσμον ἐγκύκλιες σπουδές, (γ) οἱ πνευματικές συναναστροφές καί ἡ ἀφιέρωσή του στόν Θεό, ἀρχικά ὡς μοναχός καί στή συνέχεια ὡς ἱερέας καί ἀρχιερέας.

Χωρίς νά ὑπείσερχόμαστε σέ κουραστικές ἱστορικές ἀναφορές καλόν εἶναι νά θυμόμαστε ὅτι ὁ ἅγιος γεννήθηκε στά τέλη τοῦ 13^{ου} αἰώνα καί οὐσιαστικά ἡ ζωή καί δράση του ξετυλίγεται τόν 14^ο αἰώνα, τήν ἐποχή τῶν Παλαιολόγων, κατά τήν ὁποία συντελεῖται ἡ τελευταία πνευματική ἀναγέννηση τοῦ ἐλεύθερου γένους μας.

Τί ἔχουμε νά ποῦμε γιά τήν πρώτη πηγή τροφοδοσίας τῆς προσωπικότητάς του πού ὀνομάζεται οἰκογένεια; Παλαμᾶς εἶναι τό ἐπώνυμο τοῦ ἁγίου. Ἡ φύτρα του εἶναι ἀριστοκρατική. Ἡ μητέρα του (Καλλονή στό ὄνομα καί μετέπειτα μέ τό μοναχικό ὄνομα Καλλίστη) ἦταν εὐσεβῆς γυναίκα, ὁ δέ πατέρας του ἦταν συγκλητικός καί διέμενε στήν αὐλή τοῦ Ἀνδρόνικου τοῦ Β' τοῦ Παλαιολόγου. Ὁ Κωνσταντῖνος Παλαμᾶς, ὁ πατέρας τοῦ ἁγίου ἦταν παιδαγωγός τοῦ πρίγκιπα Ἀνδρόνικου τοῦ Γ', ἐγγονοῦ τοῦ αὐτοκράτορα.

Μαζί με την αριστοκρατική καταγωγή, ο πατέρας του Γρηγορίου ήταν αριστοκράτης και στην πνευματική αναζήτηση. Ήταν ένας αγωνιστής χριστιανός που συνεχώς έψαχνε τό όφελος από τή συναναστροφή με άγιες ψυχές, κληρικούς και μοναχούς. Άσκοῦσε τή μονολόγιστη εὐχή και εἶχε χαριτωθεῖ από τόν Θεό μέ τό δῶρο τῆς νοεράς προσευχῆς. Ὁ ἴδιος προαισθάνθηκε τόν θάνατό του, και ἔλαβε κληήρης τό μοναχικό σχῆμα, ἐνῶ μέ πίστη ἀταλάντευτη και τή βεβαιότητα που ἔχει ὁ ἄνθρωπος τῆς βαθειᾶς προσευχῆς παρέδωσε τήν ἐπιμέλεια τῆς οἰκογένειάς του στην κυρία Θεοτόκο. Αναφέρονται μάλιστα κάποια θαυμαστά γεγονότα που ἔζησε ὡς οἰκογενειάρχης και ὡς συγκλητικός¹. Ἡ ρίζα, συνεπῶς, από τήν ὁποία βλάστησε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἦταν ἁγία. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη τροφοδοσία τῆς πνευματικῆς ζωῆς του ἁγίου.

Ἡ δεύτερη, ὅπως προαναφέραμε, εἶναι οἱ ἐγκύκλιες σπουδές που ἔλαβε κοντά στον Θεόδωρο Μετοχίτη και ἄλλους ἐπιφανεῖς δασκάλους του παλατιοῦ. Ὁ εὐγενῆς αὐτοκράτορας στάθηκε δεύτερος κηδεμόνας στην οἰκογένεια του ἁγίου, προσφέροντας κάθε εὐκολία και ἐγγυόμενος ἕνα λαμπρό μέλλον για τά παιδιά του ἀγαπητοῦ του φίλου και συγκλητικοῦ. Ἡ σεμνότητα και ἡ ὀξύνοια χαρακτηρίζαν τόν νεαρό Παλαμά. Ἡ φιλοσοφική του παιδεία στέρεη και διακριτή διαγνώστηκε, ἀποκομίζοντας ἐπαινετικά σχόλια, σέ ἡλικία μόλις 17 ἐτῶν, ὅταν ἐνώπιων λογίων και εὐγενῶν στην αὐλή του Ἀνδρόνικου του Β' παρουσίασε τήν ἀνάλυση μιᾶς Ἀριστοτελικῆς πραγματείας. Αὐτή του ἡ φιλοσοφική και ρητορική ὑποδομή θά ἀποτελέσει πρώτης τάξεως ἐργαλεῖο ὅταν κληθεῖ από τίς ἴδιες τίς περιστάσεις νά ὑπερασπιστεῖ τήν ἀλήθεια τῆς Ἐκκλησίας και νά διατυπώσει τήν πίστη της, ἡ ὁποία ἀπειλήθηκε ἐπικίνδυνα από τήν

---

¹ Σέ θαλάσσιο ταξίδι μέ τήν οἰκογένειά του και ἐνῶ ξέμειναν ἀπό φαγητό, μέ τά χέρια του ἔσυρε ἀπό τό νερό λαυράκι μεγάλο και τούς χόρτασε. Στή Σύγκλητο πολλές φορές δέν ἄκουγε τούς ὀμιλητές, ὄντας βυθισμένος στή νοερά προσευχή.

ἀπατηλή γνώση τριῶν μεγάλων αἰρετικῶν: τοῦ Βαρλαάμ, τοῦ Ἀκινδύνου καί τοῦ Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ².

Τρίτη πηγή τῆς πνευματικῆς τροφοδοσίας τοῦ ἁγίου πατρός εἶναι ἡ ὀλοσχερῆς ἀφιέρωσή του στόν Θεό, ὅταν σέ ἡλικία 20 ἐτῶν ἀποφασίζει τήν ἀπάρνηση τῶν τιμῶν τοῦ κόσμου καί ἐνδύεται τό μελανόσχημο καί ταπεινό ἔνδυμα τοῦ μοναχοῦ. Παράλληλα, πρέπει νά μνημονεύσουμε ὅτι ἀπό λαϊκός ὁ ἅγιος εἶχε πνευματικό καθοδηγητή τόν ἅγιο Θεόληπτο, ἐπίσκοπο Φιλαδελφείας. Ὅταν ὁ Γρηγόριος προσχώρησε στίς τάξεις τῶν μοναχῶν, πρότεινε στή μητέρα του, στίς δύο ἀδελφές καί στά δύο ἀδέλφια του, νά ἀκολουθήσουν τήν ἴδια μοναστική πορεία, γεγονός πού συνέβη λίγο ἀργότερα. Ἐξῆσε ἀσκητικά στό Ἅγιον Ὅρος, τή χερσόνησο τοῦ Ἄθω, γιά 20 χρόνια διαπρέποντας ἀρχικά στήν κοινοβιακή ζωή (Βατοπέδι, Μεγίστη Λαύρα, ἡγούμενος Ἐσφιγμένου) καί στή συνέχεια ἀπομονωμένος σέ ἐρημητήριο (Σκήτη Γλωσσίας ἔξω ἀπό τή Μ. Λαύρας), μετερχόμενος τά στάδια τῆς ἡσυχαστικῆς ζωῆς καί γευόμενος θεῖες ἐμπειρίες καί φανερώσεις τοῦ ἀκτίστου φωτός.

Συναναστράφηκε μέ ἡσυχαστές μοναχοῦς³ καί μέ τόν ἐξ Ἀνδριανουπόλεως πατριάρχη Ἀθανάσιο, ὁ ὁποῖος λόγω τῆς ἀνθενωτικῆς

---

² Ὁ πρῶτος καταγόταν ἀπό τήν Καλαβρία τῆς Κ. Ἰταλίας καί, ἐρχόμενος στήν Ἑλλάδα, ἀρχικά στή Θεσσαλονίκη καί ἔπειτα στήν Κωνσταντινούπολη, κέρδισε τήν ἐμπιστοσύνη πολιτικῶν καί ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, καί στάλθηκε ἀπεσταλμένος τοῦ Βυζαντίου στίς συζητήσεις γιά ἔνωση μέ τούς παπικούς ἐκπροσώπους. Ἐκ τῶν ὑστέρων φάνηκε ὅτι τό ὄποιο ἐνδιαφέρον του γιά τόν μοναχισμό ἦταν ἐπιφανειακό (ἴσως ἦταν καί κρυπο-οὐνίτης), καθῶς μετά τίς συνοδικές καταδίκες του κατέφυγε στήν παπική αὐλή καί ἔγινε ἐπίσκοπός της συγγράφοντας πολλά ἔργα κατὰ τῶν ὀρθοδόξων. Φημολογεῖται ὅτι, ἐνώσω βρισκόταν στήν Ἑλλάδα, οὐδέποτε τόν εἶδε κάποιος νά κοινωνεῖ τῶν θείων μυστηρίων. Ὁ Γρηγόριος Ἀκίνδυνος ἦταν βούλγαρος στήν καταγωγή καί παλαιός μαθητής τοῦ Παλαμᾶ. Ὁ δέ Νικηφόρος Γρηγοῤῥᾶς ἦταν φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος εἶχε κατατροπώσει σέ δημόσιο διάλογο τόν Βαρλαάμ στήν Πόλη, ἀλλά ἀργότερα στράφηκε ἐναντία στίς θέσεις τοῦ Παλαμᾶ.

³ Ἰδιαίτερα μέ τόν ὄσιο Γρηγόριο, ἡσυχαστή ἐκ Κων/πόλεως, ὁ ὁποῖος μέ μικρή συνοδεία στή Σκήτη τῆς Γλωσσίας ἀσκοῦσε τή νοερά ἐργασία.

στάσης του δύο φορές απομακρύνθηκε από τόν θρόνο του και τελικά έγκαταβίωσε στη μονή Ξηρολόφου.

Σέ ηλικία 30 ἐτῶν ἔλαβε τήν ἱερωσύνη καί γιά λίγο καιρό περιπλανήθηκε στήν περιοχή τῆς Θεσσαλονίκης καί Βέροιας, ἀνταποκρινόμενος στό κάλεσμα τοῦ ἡγουμένου Ἰσιδώρου (μετέπειτα πατριάρχη Κων/πόλεως) νά υπερασπιστεῖ τούς ἡσυχαστές ἀπέναντι στίς ψευδεῖς κατηγορίες τοῦ Βαρλαάμ. Δικαιώθηκε γιά τίς θέσεις του, ἀρχικά ἀπό τούς ἁγιορεῖτες πατέρες, μέ τήν ὑπογραφή τοῦ περίφημου ἁγιορειτικοῦ τόμου τό 1340, ὁ ὁποῖος ἀναγνωρίστηκε ὡς διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μέ τή Σύνοδο τοῦ 1341, κατά τήν ὁποῖα καταδικάστηκαν κυρίως οἱ ἀπόψεις τοῦ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ καί τοῦ μοναχοῦ Ἀκινδύνου.

Δυστυχῶς, μέ τόν αἰφνίδιο θάνατο τοῦ αὐτοκράτορα οἱ πολιτικές ἰσορροπίες χάθηκαν καί μαζί μέ τόν πολιτικό καιροσκοπισμό ἐπικράτησε καί ὁ ἐκκλησιαστικός τυχοδιωκτισμός, δηλαδή ἕνα ἀνελέητο κυνήγι τῆς ἐξουσίας⁴. Στή δίνη αὐτήν, ὡς συνήθως, οἱ πρόων εὐεργέτες καί πρόμαχοι τῆς πίστεως μετατρέπονται σέ θύματα καί ὑφίστανται τά πάνδεινα ἀπό τή συμπαιγνία τῶν καιροσκόπων. Ἔτσι καί ἔγινε. Ὁ μέγας Γρηγόριος, ὄντας ἀταλάντευτος στίς θέσεις του γιά τά δόγματα καί τήν ἀληθινή εὐσέβεια, κατηγορεῖται ἀδίκως, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται, καθαιρεῖται καί ἀφορίζεται. Συντονιστής στίς παράλογες αὐτές ἐνέργειες εἶναι ὁ πατριάρχης Ἰωάννης Καλέκας⁵. Ἀντίθετα, ὁ μέχρι πρότινος ἀμετανόητος Ἀκίνδυνος, καί βάση τῆς συνοδικῆς ἀπόφασης τοῦ 1341 αἰρετικός, γίνεται πρόσωπο περσιωπῆς καί ἀνυψώνεται ἀπό μοναχός σέ ἱερέα!

---

⁴ Εἶναι θαυμαστή ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ' πού ἐπικύρωσε τή συνοδική ἀπόφαση τοῦ 1341, λίγους μήνες πρὶν πεθάνει, εἶναι τό περιγικιπόπουλο τοῦ ὁποῖου τήν παιδαγωγία εἶχε ὁ Κωνσταντῖνος Παλαμάς, ὁ πατέρας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου. Ὁ δέ ἅγιος ἦταν συμμαθητής καί παιδικός φίλος τοῦ αὐτοκράτορα.

⁵ Ὄταν ἐπανῆλθε ἡ ὁμαλότητα ὁ Καλέκας καταδικάστηκε ἀπό Σύνοδο καί ἀφορίστηκε.

Ο Γρηγόριος για μεγάλο διάστημα ἔμεινε φυλακισμένος (περίπου 4 χρόνια), ἀρχικά στίς φυλακές τοῦ παλατιοῦ, μέσα σέ ἀνήλιαγα ὑπόγεια, ὅπου ἡ ὑγρασία κεντοῦσε σάν ρομφαία τήν ἐξασθενημένη ἀπό τήν ἄσκηση καί τούς πολύπλευρους ἀγῶνες ὑγεία του. Ἡ ὑποτυπώδης σίτιση ἐπιδείνωνε τό βεβαρμένο μέ ἀσθένειες σῶμα του, ἡ ἀτίμωση πού ἀκολούθησε ἀμέσως σχεδόν μετά τή συνοδική νίκη, πού αὐτός κυρίως πέτυχε (τό 1341), καί ἡ ἐγκατάλειψη ἀπό τούς πολλούς γνωστούς προσπαθοῦσαν νά πλήξουν τό ψυχικό του σθένος' ἡ ἀπομόνωση καί ἀπομάκρυνση ἀπό τήν παραδεισένια ἡσυχία τοῦ Ἄθω τόν σφυροκοποῦσε κάθε ὥρα καί στιγμή μέ ἐρωτηματικά. Οὔτε τά χρειώδη γιά ἐπιβίωση δέν τοῦ ἐξασφάλιζαν' κατανοητό, ἀφοῦ ἡ δαιμονιώδη ἐπίδραση τόν ἤθελε νεκρό.

Ὅμως τόν τελευταῖο λόγο στή ζωή καί τήν ἱστορία τόν ἔχει ἡ πανσθενουργός δύναμη τῆς πρόνοιας τοῦ Θεοῦ. Μέσα στό σκοτεινό κελί, ὁ ζηλωτής θεόπτης καί αὐτόπτης τῶν μεγαλείων τοῦ Θεοῦ, δίχως κἄν θέση γιά νά ἀκουμπήσει τήν ἐξασθενημένη του ὑπαρξη, ὀρθιος, ἀκουμπισμένος στόν ὑγρό τοῖχο τῆς φυλακῆς, χάρασσε σέ κάποιες μεμβράνες τούς λόγους του γιά τό θαβώριο ἄκτιστο φῶς. Μετά ἀπό αὐτήν τή δοκιμασία καί τήν ἀντίστοιχη ὑπομονή πού ἔδειξε, ὅταν ἐπανῆλθε ἡ πολιτική ὁμαλότητα, τό 1347 ἀνακηρύσσεται ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, καί ὁ πάμφωτος λύχνος ἔρχεται νά τοποθετηθεῖ στή λυχνία, ὅπου καί θά φέγγει, φωτίζοντας τό ὀρθόδοξο ποιῖμιο μέ τίς μαρμαρυγές τῆς Τρισηλίου Θεότητος.

Όταν λοιπόν έφτασε τήν πρώτη φορά γιά νά εγκατασταθεῖ στήν πόλη του, κάποιοι τοῦ ἀρνήθηκαν αὐτό τό δικαίωμα⁶. Δίχως ἀντίρρηση καί ἀντιλογία, ὡς ἀφιλόνομος καί ἀνεξίκακος πατέρας, ἐπέστρεψε στό Ἅγιον Ὅρος καί δέν ἀποβιάστηκε στή συμβασιλεύουσα Θεσσαλονίκη. Δυστυχῶς ἐκείνη τήν ταραγμένη ἐποχή ἡ Θεσσαλονίκη ἦταν τό πεδίο ὅπου πραγματοποιοῦνταν συνεχεῖς καί σφοδρές συγκρούσεις, ἄκρως αἱματηρές καί βάρβαρες, μεταξύ εὐγενῶν καί ἑνός κινήματος ζηλωτῶν. Οἱ ζηλωτές, ὡς πρωτοστάτες, εἶχαν ἀναμείξει τούς πολιτικούς μέ τούς θρησκευτικούς στόχους. Προσπάθησαν νά ἐπιτύχουν τήν κοινωνική δικαιοσύνη καί τήν κατοχύρωση κοινωνικῶν διεκδικήσεων μέ ὀχλοκρατικές ἐκδηλώσεις καί βιαιότητες. Ὁ Γρηγόριος ἐξ ἀρχῆς ἀρνήθηκε νά λάβει θέση ὑπέρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης ομάδας, γνωρίζοντας ὅτι ὁ δικός του ρόλος εἶναι εἰρηνοποιός. Αγωνίστηκε νυχθημερόν γιά τήν ἔλευση καί ἐπικράτηση τῆς συμφιλίωσης τῶν ἀντιμαχομένων καθῶς καί τή διατήρηση τῆς ἐνότητας στήν ἐπισκοπή του. Ὅλα αὐτά συνέβαιναν σέ ἐποχή πού οἱ ἐξωτερικοί ἐχθροί γιγαντώνονταν σέ ἰσχύ, ὅπως οἱ ὀσμανλήδες –Τούρκοι, στά χέρια τῶν ὁποίων, κατά θεία οἰκονομία, βρέθηκε αἰχμάλωτος γιά περίπου ἕνα χρόνο, ὑφιστάμενος ταλαιπωρίες πού τόν ἔφτασαν στό χεῖλος τοῦ θανάτου.

Ὁ ἅγιός μας λοιπόν, ἕνας ποιμένας, πού ἔδωσε τά πάντα στήν Ἐκκλησία, στέναξε καί ἀγωνίστηκε, ἔπαθε καί ἀψήφησε τούς ἰσχυρούς τῆς γῆς καί αὐτόν τόν θάνατο, τό κατώφλι τοῦ ὁποίου πέρασε πολλές φορές καί θεία χάριτι ἐπέστρεψε, δέν θά χαριτωθεῖ ἄραγε ἀπό τόν Θεό καί μέ τήν

---

⁶ Ὁ Γρηγόριος βρέθηκε στό μέσον μιᾶς διαμάχης μεταξύ τοῦ Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου, υἱοῦ τοῦ νεκροῦ πλέον φίλου του Ἀνδρονίκου Γ' καί τοῦ ἀρχικοῦ κηδεμόνα τοῦ Ἰωάννου Ε' τοῦ Ἰωάννη Κα(ν)τακουζηνοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ὑπάνδρευσε τήν κόρη του μέ τόν ἀνήλικο Ἰωάννη Ε' καί ἔγινε πεθερός του, ἀναγορεύτηκε προσωρινά σέ βασιλέας. Ἀργότερα, ὁ Ἰωάννης Κα(ν)τακουζηνός ἀποσύρθηκε ἀπό τόν πολιτικό βίο καί μόνασε.

ἐνέργεια τῶν θαυμάτων⁷; Ὅπως κάποιος βιογράφος ἀναφέρει ἀπό τὰ χρόνια πού ἦταν μοναχός ὁ Γρηγόριος εἶχε δεῖ σέ ὄραμα ἕναν Δοῦκα μέ βασιλική ἐνδυμασία νά τόν προσκαλεῖ κοντά του καί νά συμπαρακάθονται. Ἀργότερα ἐννόησε ὅτι αὐτός ἦταν ὁ μεγαλομάρτυς ἅγιος Δημήτριος, πολιοῦχος τῆς συμβασιλεύουσας, τῆς ὁποίας ὁ ἅγιος Γρ. Παλαμᾶς καταστάθηκε ἄξιος ποιμένας καί τήν πλούτισε τόσο μέ τόν ὑψιπετή θεολογικό του λόγο ὅσο καί μέ τὰ πολλά του θαύματα. Γιά τοῦτο λογίσθηκε καί λογίζεται δεύτερος πολιοῦχος καί προστάτης τῆς μεγάλης πόλεως τῶν Θεσσαλονικέων καί δέχθηκε τό προσωνύμιο *θαυματοργός*.

Μέ αὐτά τὰ δεδομένα ὄχι μόνο ἐκθέσαμε, Σεβασμιώτατε, τίς πηγές τροφοδοσίας τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου ἀλλά συνάμα ὑπαινιχτήκαμε καί τόν πολυεπίπεδο κύκλο τῶν πνευματικῶν του ἀγώνων, πού χαλύβδωσαν καί ἰσχυροποίησαν τήν ἀσθενή ἀνθρώπινη φύση του καί στήριξαν τόν θεόκλητο ἄνδρα στόν ἀνηφορικό καί στενωπό δρόμο τῆς ζωῆς του. Ὅπως χαρακτηριστικά σημειώνει ἕνας βιογράφος του <<δεῖ τόν Γρηγόριον διά βίου παλαίειν>>¹ αὐτό σημαίνει πάλι, δίχως μεσοδιαστήματα ἀνακωχῆς, μάχη δίχως νά ἔχεις τήν πολυτέλεια νά ὑποστείλεις τή σημαία τοῦ ἀγώνα οὔτε γιά λίγο. <<Βία φύσεως διηνεκῆς>>.

Πολλές φορές ἀναρωτιόμαστε σέ τί διαφέρουν οἱ μεγάλοι πατέρες καί ἀρχηγικοί καθηγεμόνες τῆς πίστεώς μας, οἱ πρόκριτοι τῶν ὄντως θεολόγων ἀπό τούς ἄλλους πολλούς ἁγίους πού ἐπαξίως τιμοῦμε στήν ἐκκλησία¹ Δύσκολο νά ἐννοηθεῖ αὐτή ἡ διαφορά γιατί μόνον ἰσότιμοι καί

---

⁷ Ἡ θαυματοργική ἐνέργεια τοῦ ἁγίου ὁ Θεός ἐπέτρεψε νά ἐκδηλωθεῖ ἰδιαίτερα ὅταν ἀνέλαβε ποιμένας τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀνάπηροι ἀποκαθίστανται, σεληνιαζόμενοι γιαιτρεύονται, τυφλοὶ ἀναβλέπουν κ.ἄ. Ἡ ἴδια θαυματοργική δύναμη διαπιστώθηκε στή Λήμνο, ὅπου κατέφυγε γιά λίγο χρονικό διάστημα, ὅταν τοῦ ἀρνήθηκαν γιά δεύτερη(;) φορά τήν εἴσοδό του στή Θεσσαλονίκη.

ισοστάσιοί τους αντιλαμβάνονται τό μέγεθος του πνευματικού τους έκτοπίσματος. Ἐμεῖς, ταπεινά καί λιτά, (τό κατά δύναμιν βέβαια) συντάσσοντας μιά κάποια ἀπάντηση πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι στόν ἅγιο Γρηγόριο διακρίνουμε: (α) τήν παιδιόθεν εὐσέβειά του, τήν ὁποία συμπλήρωσε μέ τή διά βίου ἄσκηση. (β) Τόν πλοῦτο τῶν φυσικῶν χαρισμάτων πού τόν περικοσμοῦσαν καί τά ὁποῖα καλλιέργησε σταθερά καί κοπιαστικά. (γ) Τόν πλοῦτο τῶν ὑπερφυσικῶν δωρεῶν πού ἀπό τήν ἀρχή τῆς μοναχικῆς του ζωῆς τόν περιέλουσαν καί τόν κατέστησαν αὐτόπτη μάρτυρα καί μύστη τῆς τρισσοφεγγοῦς θεότητος, (δ) τήν ἄδολη καί εἰλικρινή ὑπακοή του στούς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς πού τόν κάλεσαν νά ἐγκαταλείψει τήν προσφιλή σέ αὐτόν μόνωση καί ἡσυχία, καί νά ἐμπλακεῖ -χάριν τῆς ἀληθείας- σέ μιά δογματική διαμάχη. Τέλος (ε) τήν τέλεια ὑπακοή του στήν Ἐκκλησία, τήν ὁποῖα αὐτός προθύμως ὑπάκουσε ὅσες φορές κι ἂν τόν κάλεσε εἴτε νά ἀπολογηθεῖ, εἴτε νά ὑπερασπιστεῖ, εἴτε νά ἀναλάβει καθήκοντα εἴτε νά περιοριστεῖ, ἀκόμη καί νά παραιτηθεῖ.

Τέτοιας στόφας ἄνθρωπος εἶναι σπάνιος, ὄχι γιά τά χρονικά ὅρια μιᾶς γενιᾶς ἀλλά καί αἰώνων ὀλόκληρων. Ἄν μπορούσαμε νά ποῦμε κάτι παραπάνω γιά αὐτήν τή θαυμαστή προσωπικότητα τῆς ὁποίας ἡ σύντομη ἐπί γῆς ζωή προκαλεῖ δέος, φρονοῦμε πώς πρέπει νά τονίσουμε τά ἀκόλουθα:

Ὁ ἄνθρωπος αὐτός συνέλαβε καί αὔξησε τό ὅλον τῆς ἀρετῆς μέσα του, χάριτι Θεοῦ, καί γιά τοῦτο δέν διακρίθηκε σέ ἕναν μόνο τομέα ἀλλά σέ ὅλους.

Ἐπίσης, ἀπό τή στέρεη, καί ἄκρως ὑπομονετική στάση του στούς πειρασμούς πού τόν θανάτωναν ποικιλοτρόπως ἀναδείχθηκε σκεῦος τῆς χάριτος καί ζωντανό μνημεῖο, ἐκμαγεῖο καί στηλογραφία τῆς θείας

παρουσίας, τόσο ὥστε ἐξίσου μέ τόν οὐρανοβάμονα Παῦλο νά μπορεῖ νά πεῖ <<ἐμοί τό ζῆν Χριστός καί τό θανεῖν κέρδος>>.

Τέλος, ἡ προβίβασή του σέ ἀρχιερέα ἦταν ταυτόχρονα καί ἡ τελική του ἀναβίβαση στόν σταυρό τοῦ Χριστοῦ, ἡ εἴσοδος του σέ ἕνα μαρτύριο σιωπηρό πού μόνο ὅσοι ἔζησαν κάτι ἀνάλογο, δηλαδή τήν ζωή τους ὡς εἴσοδο σέ μιά τελική ἀνεπίστρεφτη εὐθεία πού σύντομα καταλήγει στήν ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ, μποροῦν νά ἐννοήσουν τόν Παλαμᾶ καί νά βαστάξουν μέρος σμικρόν τοῦ πόνου καί τοῦ ἀγώνα του.

Ὁ ἅγιός μας ὡς πνευματοφόρος πού ἦταν ἄκουγε μέσα του ὄχι λιγότερο τή φωνή πού ἄλλοτε καταλάμβανε καί ἔσειε τήν ὑπαρξη τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, καί τοῦ ἔλεγε ἐπιτακτικά <<δεῦρο πρός τόν Πατέρα>>. Ὅλη του ἡ ζωή ἦταν ἕνας πολυώδυνος τροχασμός τοῦ προκειμένου ἀγώνα πού κοιτοῦσε πρός τόν ἀρχηγό τῆς πίστεως μας Ἰησοῦ καί δι' Αὐτοῦ κατέληγε στή μόνη θεογόνο πηγή καί ἀρχή τῆς θεότητος τόν Πατέρα.

Σεβασμιώτατε Πάτερ & Δέσποτα, θεοσύλλεκτο ἐκκλησίασμα, περαίνοντας τά λιγοστά αὐτά λόγια, λόγια ἀδύναμα νά παραστήσουν ἐπαρκῶς τό πρόσωπο τοῦ ἀνδρός, ἐκθειάζουμε τήν ἀκρίβεια τῆς πίστεως τοῦ ἁγίου, θαυμάζουμε τήν τελειότητα τῆς εὐαγγελικῆς του πολιτείας, ἐκπληξη μᾶς καταλαμβάνει ἀπό τήν ἐνέργεια τῶν θαυμάτων του καί αὐθόρμητα βοᾶμε καί δοξολογικά κραυγάζουμε,
<<Χαίροις πάτερ Γρηγόριε. Ἀμήν>>

Πρωτοπρεσβύτερος

Ἀθανάσιος Χύτας